

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та менеджменту

Дипломна робота
магістра

з теми: **«УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ В СИСТЕМІ
СЕРЕДНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: студентка 2 курсу
групи UNZ1-M22z
спеціальності 073 Менеджмент
Олександра ЄМЕЛІНА

Керівник: **Поліщук С.В.**,
доцент кафедри педагогіки та
менеджменту освіти,
кандидат педагогічних наук,

Рецензент: **Дуткевич Т.В.**,
професор кафедри психології освіти,
кандидат педагогічних наук

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. МЕТОДОЛОГІЧНІ І ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ.....	6
1.1. Про освітній процес у закладі середньої професійної освіти.....	6
1.2. Особливості управління освітнім процесом в закладі середньої професійної освіти.....	20
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ СЕРЕДНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	36
2.1. Система забезпечення якості освіти та освітньої діяльності.....	36
2.2. Організація освітнього процесу в навчальних закладах середньої професійної освіти.....	43
2.3. Інновації в системі середньої професійної освіти та механізм управління конкурентоспроможністю закладу професійної освіти.....	54
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективне функціонування будь-якої освітньої системи залежить від управління нею. Особливої актуальності проблеми удосконалення управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти набули в останній час у зв'язку із суттєвими змінами в політичному та суспільно-економічному житті суспільства. Стало очевидним, що управління, яке базується на традиційних засадах, не відповідає вимогам сьогодення і вимагає негайної перебудови. Більше того, рядом об'єктивних наукових досліджень і практичною діяльністю доведено, що збереження анахронічних підходів в управлінні освітніми системами є головною причиною повільних темпів їхнього реформування та адаптації до вимог сьогодення, нагальною є потреба використання теорії і практики освітнього менеджменту [8]. Проблема сучасного управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти має різні аспекти і завжди була об'єктом вивчення багатьох українських і зарубіжних вчених, серед яких Г. Дмитренко [17], Г. Єльнікова [21], Л. Карамушка [32], Є. Хриков [80], М. Матвіїв [45], Н. Мойсенюк [50], І. Мороз [52], І. Хомишин [79], та ін. На сьогодні у науковій літературі з позиції управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти досить ґрунтовно представлені теоретичні основи наукового управління освітою, на підставі яких слід розглядати розвиток освітніх систем, якість освіти, систему управління розвитком освіти, системно-цільове управління навчальними закладами, теоретичні основи та технології педагогічної освіти, теоретичні основи безперервної освіти тощо [6]. Управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти розглядається як специфічний вид і мистецтво управлінської діяльності, що включає в себе комплекс принципів, методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління освітніми системами різних типів і видів, спрямованих на їхнє становлення, ефективне функціонування і розвиток [1].

На цій підставі слід приділити увагу оптимізації структури навчальних закладів як найбільш усталеної форми їх існування. З нашої точки зору, для коректного і ґрунтовного вирішення проблем сучасних навчальних закладів варто, у тому числі, зосередити увагу на розгляді питання про структуру освітньої організації як об'єкта системного управління. Ефективне вирішення питань побудови структури сучасного навчального закладу надасть можливість впливати на специфіку управління ним. Слід констатувати, що питанню управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти як одного із об'єктів управління приділено недостатньо уваги в теорії освітнього менеджменту. Враховуючи дану проблему, темою магістерської роботи було обрано «Управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти».

Мета дослідження – дослідити шляхи управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти.

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Здійснити аналіз теоретико-методологічних засад управління сучасними навчальними закладами.
2. Виявити основні підходи до системи управління закладами середньої професійної освіти.
3. Виявити рівень готовності закладів загальної професійної освіти до інновацій.
4. Обґрунтувати процес здійснення управління конкурентоспроможністю закладами середньої професійної освіти.

Об'єкт дослідження – заклади середньої професійної освіти як об'єкти управління.

Предмет дослідження – шляхи та методи здійснення управління закладами середньої професійної освіти.

Методи дослідження – теоретичні та емпіричні. Теоретичні: аналіз та систематизація наукової літератури, нормативно-правових документів; емпіричні: спостереження, бесіда, анкетування, інтерв'ю.

Наукова новизна. Здійснено теоретичне обґрунтування вдосконалення управління освітнім процесом закладами середньої професійної освіти. Виявлено вплив управління на конкурентоспроможність закладів середньої професійної освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає у визначенні та розробці рекомендацій щодо вдосконалення управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інновації в освіті: закономірності, тренди, потреби» (28 березня 2023 рік року), м. Кам'янець - Подільський, з доповіддю на тему: «Роль управлінської діяльності в освітньому просторі».

Публікації. За темою дослідження здійснено одноосібну публікацію:

Смеліна О.В. Роль управлінської діяльності в освітньому просторі. *Інновації в освіта: закономірності, тренди, потреби: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції. 28 березня 2023 року* [Електронний ресурс] / [редкол. І.О. Кучинська та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 303 с. С. 28-32.

Структура. Зміст роботи, зумовлений поставленими у дослідженні завданнями, складається зі вступу, двох розділів, висновку, списку використаних джерел.

Загальний обсяг магістерської роботи 86 сторінок, з яких 78 основного тексту. Список використаних джерел включає 85 найменувань. Робота містить 3 рисунки, таблиці.

ВИСНОВКИ

На основі проведених нами досліджень ми можемо зробити наступні висновки:

1. Управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти базується на теоретико-методологічних засадах як системі положень, в основі яких лежить чітке розуміння принципів управління, на використанні різноманітних підходів як сукупності способів, прийомів, розгляду управлінських проблем, які забезпечують основу управління. Тобто ми можемо констатувати, що управління освітнім процесом закладами середньої професійної освіти - це складний багатофакторний процес, який є невід'ємною частиною педагогічної системи закладу освіти, її систему утворюючою засадою, має об'єктивну природу, але за механізмом реалізації є суб'єктивним процесом.

2. Сфера освіти, як провідний чинник у формуванні громадянина відіграє визначальну роль у державотворенні і здійсненні державної соціальної політики, що обумовлено виконанням сучасною освітою низки важливих соціальних функцій. Роль держави в таких умовах полягає у визначенні бажаних для суспільства результатів функціонування освітньої системи та оптимальних шляхів її досягнення.

3. Важливою складовою процесу управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти є система забезпечення якості освіти. Здійснення інноваційних перетворень у функціонуванні та розвитку освітніх систем, оновлення змісту освіти, впровадження нових педагогічних технологій, форм і методів навчання є засобом задоволення соціального замовлення на формування компетентного фахівця, а також механізмом подолання протиріччя між зростаючими вимогами до якості освіти і об'єктивними можливостями надання освітніх послуг, обмеженими ресурсами закладів освіти.

4. Протягом останніх років з метою підвищення якості управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти виникає

необхідність посилення інноваційного підходу у пошуках нових технологій навчання, що викликано суттєвим зростанням творчої компоненти освіти, активізацією ролі усіх учасників освітнього процесу, посиленням творчо-пошукової самостійності здобувачів освіти тощо. При цьому інновації в освіті пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття, є закономірним явищем динамічним за характером і розвивальним за результатами, запровадження яких дозволяє вирішити суперечності між традиційною системою і потребами в якісно новій освіті.

5. В системі управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти особлива роль відводиться процесу управління конкурентоспроможністю закладу освіти, який є важливою складовою менеджменту, оскільки він направлений на формування і реалізацію конкурентних переваг, що в свою чергу забезпечує стійке положення освітньої установи на ринку освітніх послуг. А тому цей процес управління має відбуватися безперервно і систематично.

Зважаючи на все вищесказане ми можемо стверджувати, що вдосконалення та розвиток управління освітнім процесом в системі середньої професійної освіти є стратегічним завданням сучасної освітньої політики України, що сприяє інтегруванню національної системи освіти до європейського та світового освітнього просторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Актуальні проблеми менеджменту в Україні: моногр. / за ред. Л. І. Федулова ; Ін-т екон. прогнозування НАН України. К.: Фенікс, 2005. 320 с.
2. Багієв Г.Л., Тарасевич В.М., Анн Х. Маркетинг: підручник для вузів. 3-тє вид. / За ред. Г.Л. Багієва. Харків: Планета, 2006.
3. Балабанова Л.В. Маркетинг : підручник / Л.В. Балабанова. Донецьк: ДонДУЕТ, 2002. 562 с.
4. Безтелесна Л.І. Суть та чинники впливу на конкурентоспроможність вищих навчальних закладів / Л.І. Безтелесна, І.А. Либак // Економіка і суспільство, 2017. №9. С. 145–151.
5. Біляков С.А. Зарубіжний досвід удосконалення управління освітою: основні моделі. Університетське управління: практика та аналіз. 2009. № 1. С. 45-63.
6. Бобров В. Я. Філософія освіти ХХІ століття: проблеми перспективи : Зб. наук. пр. / В. Я. Бобров, С. В. Бутівченко // АПН України, Т-во „Знання” України; За заг. ред. В. Андрущенка. К.: 2000. Вип. 3. С. 443-447.
7. Вахштайн В.С., Железов Б.В., Мешкова Т.А. та ін. Огляд систем вищої освіти країн ОЕСР. Донецьк: Видавничий дім ГУ-ВШЕ, 2005. 152 с.
8. Верхоглядова Н.І. Економічний вимір якості вищої освіти як складової національної конкурентоспроможності : монографія / Н.І. Верхоглядова. Донецьк : Вид-во ДНУ, 2004. 196 с.
9. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: навч.посібн. / Н.П.Волкова, К.: ВЦ «Академія», 2006. 256 с.
10. Глосарій. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. № URL:
<https://naqa.gov.ua/wpcontent/uploads/2020/01/%d0%93%d0%bb%d0%be%d1%81%d0%b0%d1%80%d1%96%d0%b9.pdf>.
11. Головна Україна. ІСУО. Інформаційна система управління освітою. URL:
<https://isuo.org/> (дата звернення: 01.12.2020).
12. Григор’єва В.А. До скарбниці управлінського досвіду керівника ПТНЗ:

- наук.-метод. Зб. /В.А.Григор'єва. К.: Лабораторія управління ПТО ПІТО НАПНУ України, 2012. вип.3. 65 с.
- 13.Гринько Т.В. Фактори конкурентоспроможності підприємств / Т.В. Гринько // Держава та регіони, 2004. № 2. С. 50-53.
- 14.Гришина Т.В. Освітня технологія як професійний пріоритет учителя. Харків: Основа, 2007. 153 с.
- 15.Дем'янчук О. П. «Державна політика» та «публічна політика»: варіант перехідного періоду. URL: http://www.library.ukma.kiev.ua/elib/NZ/NZV18_2000_polityk/05_demyanchuk_or.pdf. (дата звернення: 01.12.2020)
- 16.Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.12.2020).
- 17.Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент у системі освіти: навч. посібник / Г.А. Дмитренко. К.: МАУП, 1999.
- 18.Довгань Л.Є. Стратегічне управління: Навчальний посібник / Л.Є. Довгань, Ю.В. Каракай, Л.П. Артеменко. К.: Центр учбової літератури, 2009. 440 с.
- 19.Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні : монографія / [А.Ф. Павленко, Л.Л. Антонюк, Н.В. Василькова, Д.О. Ільницький та ін.] ; за заг. ред. д.е.н., проф. А.Ф. Павленка та д.е.н., проф. Л.Л. Антонюк. К. : КНЕУ, 2014. 350 с.
- 20.Єлець О.П. Сутність конкуренції та конкурентоспроможності підприємства / О.П. Єлець // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії, 2016. Вип. 1. С. 58-64.
- 21.Єльнікова Г. В. До питання адаптивного управління / Г.В. Єльнікова // Освіта і управління, 1999 (2001). № 4. С. 7-18.
- 22.Журавський В. С. Державна освітня політика: поняття, системність, політичні аспекти. *Правова держава*. 2003. Вип. 14. С. 20–30.

23. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n1221>.
24. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
25. Закон України «Про освіту». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
26. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.
27. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20>
28. Закон України «Про загальну середню освіту». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
29. Звіт про діяльність Державної служби якості освіти України за 2019 рік. URL: <http://sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/zvity/1095-zvit-pro-diialnist-derzhavnoi-sluzhby-iakosti-osvity-ukrainy-za-2019-rik> (дата звернення: 01.12.2020)
30. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний редактор В.Г. Кремінь. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
31. Кайдалова Л.Г., Щокіна Н.Б. Планування і організація навчально-виховного процесу у вищій школі : навч.-метод. посіб. для магістрантів спец. 8.18010021 «Педагогіка вищої школи». Х. : НФаУ, 2014. 108 с. URL: <https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream.pdf>.
32. Карамушка Л.М. Психологія управління: навч. посіб. / Л.М. Карамушка К.: Міленіум, 2003. 344 с.
33. Карпюк О.А. Проблеми оцінки якості освітніх послуг у системі освітнього менеджменту / О.А. Карпюк // Наукові праці Національного університету харчових технологій., 2014. Т. 20. № 2. С. 146-152.
34. Комарова О.А. Пріоритетні напрями державної освітньої політики. *Проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 107-113.
35. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, №

- 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.12.2020)
- 36.Крисюк С.В. Державне управління освітою. Навч. посіб. для слухачів, асп., докторантів спец. «Державне управління освітою» Київ: НАДУ, 2009. 220 с.
- 37.Кравченко К.В. Управління конкурентоспроможністю вищого навчального закладу / К.В. Кравченко // Науковий вісник Донбасу, 2011. № 3. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_3_17.
- 38.Кузьмін О.Є. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства : підручник / О.Є. Кузьмін, Н.І. Горбаль. Львів: Компакт-ЛВ, 2005. 304 с.
- 39.Левицька А.О. Дослідження еволюції визначення та трактування конкурентоспроможності підприємства / А.О. Левицька. // Вісник Хмельницького національного університету, 2011. №3. С. 200-204.
- 40.Лист від 09.07.2018 № 1/9-434. Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-434729-18>.
- 41.Маркетинг : підручник / А.О. Старостіна. Н.П. Гончарова, Є.В. Крикавський та ін. ; за ред. А.О. Старостіної. К.: Знання, 2009. 1070 с.
- 42.Марків В. М. Організація і управління навчальним процесом у ВНЗ : навчально-методичний посібник. Кривий Ріг: КПІ, 2013. 110 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/386>.
- 43.Мармаза О.І. Менеджмент освітньої організації. Харків: ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
- 44.Марчак О.О. Розвиток громадсько спрямованого управління загальноосвітніми навчальними закладами в системі освіти. *Адаптивне управління в освіті* [зб. наук. праць; заг. ред. Г. Є. Гребенюка]. Харків: Стиль Іздат, 2007. С. 159-165.
- 45.Матвіїв М.Я. Методологія та організація маркетингового менеджменту в сфері вищої освіти / М.Я. Матвіїв. Тернопіль: Економічна думка, 2005.

560 с.

46. Методи навчання та їх класифікація. URL: <https://osvita.ua/school/method/780/>.
47. Методичні рекомендації щодо створення системи управління освітою об'єднаних територіальних громад. URL: <https://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/2016-02-22-1.pdf> (дата звернення: 01.12.2020)
48. Місія та стратегія Агентства. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://naqa.gov.ua/> (дата звернення: 01.12.2020)
49. Можливості. Україна. ІСУО. Інформаційна система управління освітою. URL: <https://isuo.org/about> (дата звернення: 01.12.2020).
50. Мойсенюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 3-є видання, доповнене /Н.Є.Мойсенюк. Київ, 2001. С.608.
51. Моргулець О.Б. Управління вищим навчальним закладом як суб'єктом ринку: монографія. К.: КНУТД. 2017. 454 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9467/3/Morgulets_Mono.pdf.
52. Мороз І.В. Менеджмент і маркетинг в освіті : навч.-метод. посіб. / І.В. Мороз. К.: «Освіта України», 2009. 192 с.
53. Національна доктрина розвитку освіти України. *Освіта України*. 2002. № 33. С. 4-6.
54. Осадчий І. Про освітню послугу, освітнє середовище та партнерство у сфері загальної середньої освіти. Режим доступу : <http://education-ua.org/ua/component/content/article/12-articles/1314-pro-osvitnyu-poslugu-svitne-seredovishche-ta-partnerstvo-u-sferi-zagalnoji-serednoji-osviti?fbclid=IwAR36ofCU9uncurJoT1GM8AsBG1YdTUV85CthIRMQAXciрOadNvAM4aLxAo>
55. Осадчий І. Якість загальної середньої освіти: система управління та інституційний аудит. Концептуальні ідеї та методичні рекомендації. Дніпро : Середняк Т. К., 2018. 31 с. Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/1MXwoqrNAw061AnjXVzkscVPNm7NF9J/>

view?fbclid=IwAR0kK2FhzE5JP1CtWCrgPIDP3wWG8Wh1VRkvIebSosO2S
ЮIwQsEw8Pm-wo

56. Освіта в Україні: базові індикатори. Інформаційно-статистичний бюлетень результатів діяльності галузі освіти у 2017/2018 н.р. URL: <http://osvita.ua/doc/files/news/617/61743/1serpkonf-informatsiyniy-byuleten.pdf> (дата звернення: 01.12.2020)
57. Про ЄДЕБО. Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: <https://info.edbo.gov.ua/about/> (дата звернення: 01.12.2020).
58. Портер М. Міжнародна конкуренція / М. Портер. К.: Видавництво «Міжнародні відносини», 1993. 895 с.
59. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 1556–VII від 01.07.2014. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>.
60. Про захист економічної конкуренції [Електронний ресурс] : Закон України № 2210-III від 11.01.2001. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
61. Про освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/conv#Text> (дата звернення: 01.12.2020)
62. Протасова Н.Г., Крисяк С.В., Лукіна Т.О. та ін. Державне управління у сфері освіти. Конспект лекцій з дисциплін нормативної частини магістерської програми за спеціальністю «Державне управління у сфері освіти». Київ: НАДУ, 2012. 60 с.
63. Прус Л. Теоретичні засади управління конкурентоспроможністю вищих навчальних закладів / Л. Прус // Вісник Тернопільського державного економічного університету, 2006. № 2. С. 114-123.
64. Пурій Г.М. Конкурентоспроможність закладів вищої освіти: сутність та основні фактори її забезпечення / Г.М. Пурій, М.Б. Кузнецова // Економіка та держава ринку, 2020. №10. С. 150-154. Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2020/30.pdf

65. Романова І.Б. Управління конкурентоспроможністю вищого вченого закладу. Донецьк: Науковий центр, 2005. 140 с.
66. Ринкова економіка: словник / підс. ред. Г.Я. Кіперман. К.: Слово, 1993. 524 с.
67. Сکیدін О.Л. Основи використання соціальних технологій в управлінні вищими закладами освіти : навчальний посібник / Олег Леонідович Сکیدін. Запоріжжя: ЗДУ, 2003. 277 с.
68. Статут Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 244 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1130) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1130-2018-%D0%BF#n5> (дата звернення: 01.12.2020)
69. Створення органу управління освітою в ОТГ: методичні рекомендації та зразки документів. URL: <https://hromady.org/wp-content/uploads/2019/01/26.12.18.pdf> (дата звернення: 01.12.2020)
70. Стратегія Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до 2022 р. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/СТРАТЕГІЯ.pdf> (дата звернення: 01.12.2020)
71. Сумець О.М. Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства : навч.- практ. посібник для студентів економ. спец. / О.М. Сумець, О.Є. Сомова, Є.Ф. Пеліхов. К.: Професіонал, 2007. 208 с.
72. Тертичка В.В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 750 с.
73. Тертичка В.В. Механізм формування і здійснення державної політики. *Вісн. держ. служби України*, 2000. № 4. С. 83-89.
74. Тицька Я.О. Державна політика у сфері освіти: правовий аспект. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 2. С. 55-60.
75. Тодосова Г.І. Шляхи розвитку державно-громадського управління освітою в Україні: європейський досвід та українська реальність. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10thidur.pdf>. (дата звернення: 01.12.2020)

76. Управління навчальним закладом : Підручник для магістрантів педагогічних університетів / С.Г. Немченко, О.Б. Голік, О.А. Кривильова, О.В. Лебідь. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. 516 с.
77. Утворено Державну службу якості освіти України. Педрада, 2017. URL: <https://www.pedrada.com.ua/news/4467-utvoreno-derjavnu-slujbu-yakost-osvti-ukrani> (дата звернення: 01.12.2020)
78. Фініков Т. Вхідження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження: моніторинг. дослідж.: аналіт. звіт / Т. Фініков; Міжнарод. благод. Фонд «Міжнародний Фонд дослідж. освіт. політики». – Київ: Таксон, 2012. 54 с.
79. Хомишин І. Механізм реалізації державної політики в сфері вищої освіти. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2016. № 855. С. 116-121.
80. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: навч. посіб./ Є.М. Хриков К.: Знання, 2006. 365 с.
81. Царенко І.О. Механізм державного регулювання конкурентоспроможності вищої освіти України : дис. канд. : 08.00.03. економіка та управління національним господарством / Царенко Ілона Олександрівна. Кропивницький, 2018. 297 с.
82. Шапоренкова Г.А. Моделі управління освітніми системами у тих сучасних вимог до якості освіти. *Вісник*, 2009. № 2.
83. Шершньова З.Є. Стратегічне управління : підручник / Шершньова З. Є. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2004. 699с.
84. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм та демократія: Пер. з англ. / Передисл. та заг. ред. В.С. Автономова. К.: Економіка, 1995. 540 с.
85. Яновський А.М. Конкурентоспроможність товару та виробника продукції в системі ринкової економіки / А.М. Яновський // Стандарти та якість, 1997. № 2. С. 43-44.